

TO NEJLEPŠÍ Z MAROKA: TOP ZAJÍMAVOSTI

Vydejte se ze severu na jih, z pouště na pobřeží a poznejte deset nejzajímavějších míst v Maroku.

△ **Marrákeš.** Marrákeš je exotické město, v němž se mísí kultura evropského, afrického i arabského světa. Zúčastněte se každodělní podívané na náměstí Jemaa el-Fna (viz str. 233).

▽ **Essaouira.** Větrm bičované opevněné pobřežní město osídlené již od dob Fěničanů je dnes oblíbené mezi umělci a příznivci kitesurfingu a windsurfingu (viz str. 177).

△ **Meknes.** Císařské město Meknes vybuřoval extravagantní sultán Mulaj Ismail ibn Šarif (viz str. 205).

△ **Fes.** Vraťte se zpět v čase a vydejte se do staré části města Fes, do Fes el-Bali – labyrintu úzkých křivolakých uliček plných středověkých bazarů, paláců, mešit a madras (viz str. 185).

TÚRY, CYKLISTIKA A LYŽOVÁNÍ

Vzhledem k tomu, že je čtvrtina Maroka pokryta nádhernými horami, nabízí tato země takřka nekonečné možnosti pro pěší turistiku a další dobrodružné činnosti.

Mnohá nejmalebnější a kulturně nejzajímavější místa v Maroku jsou nepřístupná autem, což znamená, že pěší turistika a horská cyklistika často představují nejlepší možnost, jak poznat to, co mnozí považují za pravé Maroko. Tyto odlehle regiony odměňují návštěvníky svým poklidným životním tempem a autentickou kulturou nedotčenou moderním světem. Nabízejí také možnost v klidu se setkat s místními lidmi, ochutnat tradiční regionální jídla a spatřit jedny z nejpůsobivějších scenerií, které lze v Maroku najít.

Tisíce turistů každoročně navštíví Maroko právě proto, aby prozkoumaly rozsáhlé horské oblasti. Stále rostoucí množství místních i zahraničních cestovních kanceláří nabízí dobře organizované dobrodružné prohlídky, díky kterým se cesty do hor podnikají snáz než kdy dříve. To ovšem nijak nesnižuje pravděpodobnost, že člověk v těchto úchvatných výšinách zažije fascinující setkání s místní kulturou.

Horské túry v podobě vícedenních okruhů, často s výstupem na některý z horských vrcholů, přitahují většinu návštěvníků, i když čím dál oblíbenější jsou i ostatní aktivity jako **horská cyklistika, horolezectví a kaňoning**. Zdaleka nejnavštěvovanější oblastí je díky své blízkosti k Marrákeši národní park Toubkal ve Vysokém Atlasu, ale Jbel Sarhro mezi údolími Dadès a Drâa, Aït Bouguemez, masiv M'Goun severně od řeky Dadès a pohoří Rif jsou také oblasti, které stojí za návštěvu. Hlavní treková sezona v Maroku probíhá zhruba od května do října, kdy roztaje sníh a horské průsmyky jsou přístupné, i když nejjihnější lokality, jako je například Jbel Sarhro, nabízí i možnosti zimního trekkingu.

Horská cyklistika poblíž Marrákeše

Aït Bouguemez je místními nazýváno „Šťastné údolí“, neboť lidé se tu neustále usmívají a idylická krajina je mírnější než skalnaté štíty a divoké pláně jiných regionů.

PRAKTICKÉ ASPEKTY TREKKINGU

Časy se od první evropské expedice, která dobyla v roce 1923 Jebel Toubkal, podstatně změnily. Tehdy byl pro vesničany z Vysokého Atlasu koncept výstupu na horu pro potěšení zcela cizí představou. V současnosti v blízkosti všech hlavních tras nabízí své služby řada horských průvodců, najmout si můžete i muly pro přepravu

Hutton – za své sídlo si vybrala palác **Sidi Hosni** ● – i Richard Hughes, autor knihy *Vichřice na Jamaice*. Chcete-li vidět, kde Barbara Hutton pořádala své slavné večírky, vyjděte po schodech u Café Ali Baba (s psychedelickou malbou na vnější zdi), odkud je výhled na terasy jejího paláce Sidi Hosni. Před Barbarou Hutton toto sídlo (pojmenované po místním svatém muži, který zde byl pohřben) vlastnil Walter Harris, dopisovatel londýnských *Timesů* (viz str. 122), a poté americký diplomat Maxwell Blake. Barbara Hutton za palác nabídla větší obnos než generál Franco.

V dalším okruhu hradeb se nachází *kasba*, která sestává z bývalého sultánova paláce a administrativní čtvrti. Starý palác **Dar el-Makhzen** ● byl obýván až do roku 1912, i když život v něm nebyl podle všeho příliš pohodlný. Jeho posledním obyvatel byl sultán Mulaj Hafid, jenž byl donucen abdikovat. Dnes v něm sídlí Musée des Arts Marocains et des Antiquités neboli **Muzeum Kasbah** (Muzeum kasby; st–po 9.00–12.00 a 13.30–16.00). Muzeum najdete na západní straně nádvoří (zvaného

mechouar) a stojí za to ho vidět už jen kvůli samotné bohaté výzdobě zahrnující původní arabesky a mozaiky z kachlíků *zellige*.

Expozice, uspořádané v místnostech lemujících dvě nádvoří, představují koberce, keramiku z Fesu a Meknesu, kroje, hudební nástroje, předměty denní potřeby a šperky. V bývalé kuchyni se nachází archeologická sbírka obsahující mozaiku z naleziště Volubilis.

Naproti muzeu si můžete odpočinout v malé kouzelné kavárně Le Salon Bleu.

Před palácem se nachází tradiční přehlídkové prostranství *mechouar*. Odsud vede **rue Riad Sultan** (přijdete k ní z palácové Andaluské zahrady), která se stáčí vlevo kolem hradeb *kasby* otočených k oceánu.

PALAIS MENDOUB A QUARTIER MARSHAN

Z place du Tabor vede **rue de la Kasbah** (vně mediny) dolů k **rue d'Italie** (viz str. 121). Půjdete-li západním směrem po **rue Assad ibn Farrat** a **avenue Hadj Mohamed Tazi**, přijdete zhruba po 5 minutách k **Palais Mendoub** ● (pro

Café Hafa, osamělá kavárna na vrcholku kopce s výhledem přes Gibraltarský průliv

Tanger v noci

Zvuky a vůně mediny ve Fesu střídavě stimulují a uklidňují. K nejpříjemnějším vůním patří čerstvá máta, která se ve velkých svazcích prodává na každém rohu

Bab Boujeloud

MADRASA BOU INANIA

Hned za náměstím, v horní části Talaa Kebira, se nachází jedna z nejčastěji fotografovaných památek Fesu, **madrasa Bou Inania** ☉ (denně 8.30–17.30), barvitý příklad architektury marínovské dynastie. Madrasy neboli islámské školy hrály dříve v kulturním životě Maroka významnou roli, dostávaly finanční podporu od vládců a určité procento z výdělku místních obyvatel. Mezi nejkrásnější madrasy patří právě ty z Fesu. Madrasy sloužily jako ubytovny pro studenty, kteří přišli do města z jiné části země, neboť se mělo za to, že opustí-li studenti svůj domov, budou se více soustředit na náboženská studia. Obvykle se stavěly blízko mešit, které studenti v rámci výuky navštěvovali. Měly podobně uspořádání jako mešity či soukromé domy, byly tedy vystavěny okolo vnitřního dvora a precizně vyzdobeny kachlíky *zellige*, štuky a řezbami z cedrového dřeva. Studenti na univerzitě mnohdy strávili i více než 10 let, takže kapacita ubytování často nestačovala. Král Muhammad VI. nedávno rozhodl, že pět historických madras

bude zrestaurováno do jejich původní podoby.

MÍSTNÍ FOLKLOR

Podle místních zdrojů [téměř jistě nespolehlivých] jsou kořeny madrasy Bou Inania spojeny se sexuálními skandály. Sultán Abú Inan [1329–58] proslul svým extravagantním životním stylem a početným harémem, v jeho prostopášném životě však nadešel zásadní zlom, když se hluboce zamiloval do jedné konkubíny a přísahal, že se napraví. Z milenky učinil svou manželku a coby veřejný projev své nově nabyté zbožnosti rozhodl o výstavbě madrasy Bou Inania na místě veřejných latrin za branou Boujeloud. Objektem jeho lásky však k jeho smůle byla bývalá prostitutka a tanečnice a jeho vezíry velmi pobouřilo, že chce takto poctit „lehkou ženu“ [i když nová madrasa na ně zapůsobila]. Chytrý sultán je zavedl do čerstvě dokončené budovy a otázel se jich: „Nechodili jste snad močit sem, kde se nyní modlíte?“ Od té doby byla sultánova nová manželka považována za vzor počestnosti.

☉ PRŮVODCI VE FES EL-BALI

Zorientovat se (a neztratit se) v medině je skutečná výzva, většina návštěvníků si proto najímá průvodce. Než vyrazíte, dohodněte si cenu, i když po skončení prohlídky může průvodce mile navrhnout, abyste zaplatili tolik, na kolik si jeho (či jejich) služeb ceníte. Nenechte se do této hry vtáhnout. Vycházejte z pevně stanovených cen oficiálních průvodců (vyvěšených v turistické informační kanceláři), i když si ten váš velmi pravděpodobně řekne o víc. Oficiálního průvodce vám ochotně sjedná i hotel nebo turistická kancelář na avenue Mohammed V. Může se stát, že narazíte na falešné průvodce, kteří jsou pořád problémem navzdory činnosti turistické policie (Brigade touristique).

Počítejte s tím, že součástí prohlídky bude nevyhnutelně i návštěva obchodu či družstva prodávajícího koberce. Pokud nechcete žádný koupit a nemáte času nazbyt, dejte to jasně najevo hned na začátku, i když vám to průvodce asi nebude věřit. Pokud budete mít pocit, že jste nuceni do nákupu, zdvořile z toho vycouvejte. Vyrazíte-li do mediny bez průvodce, můžete se spolehnout, že pokud zabloudíte, kterýkoli mladík vás (za pár dirhamů) vyvede ven ze spleti ulic. Město nedávno v medině instalovalo barevné cedule navádějící návštěvníky na pět poznávacích okruhů rozdělených tematicky podle tradiční kultury Fesu; slouží i jako ukazatele k nejbližším hlavním památkám v případě, že zabloudíte.

SETKÁNÍ S „MODRÝMI LIDMI“

Tuaregové, „modří lidé“, jsou jedním z nejkoničtějších – a nejromantičtějších – symbolů saharské pouště.

Každý výlet do oblasti jižně od Agádíru zahrnuje setkání s *un homme bleu*, modrým člověkem ze Sahary čili Tuaregem – jak se tito pouštní nomádi, zobrazováni v hollywoodských romantických filmech jako vznešení lidé s modrými turbany v sedle bílých velbloudů – nazývají. Byl to modrý muž, kdo odvezl Kitty (kterou hrála Debra Winger) do bezpečí v Bertolucciho filmu *Pod ochranou nebe* (1990).

Přestože si můžete myslet, že jste právě potkali modrého člověka, bude pravděpodobně falešný. Jižní Maroko se jen dotýká okrajů Sahary, která se táhne přes celou šířku severní Afriky, nicméně Maročané Sahary využívají, zejména pokud se jedná o uspokojení turistů. Touha spatřit nomády táhne turisty z Agádíru do města Guelmim, jednoho z míst, kam modří lidé tradičně přicházelí prodávat velbloudy – a to každou sobotu, kdy se zde koná velbloudí trh. Většina zdejších obchodníků bohužel nejsou opravdoví modří lidé, nýbrž místní obyvatelé, kteří si chtějí vydělat.

Tuareg s velbloudy v Západní Sahaře

AUTENTIČTÍ POUŠTNÍ NOMÁDI

Na pouštní nomády, kteří stále putují pouští, lze narazit dále na jih a na východ. Skuteční modří lidé, kteří procházejí těžkým obdobím a jejichž hrdost je pověstná, nemají žádný velký zájem předvádět se turistům. Spisovatel Wyndham Lewis, jenž tento region navštívil a svá dobrodružství zaznamenal v knize *Dobrodruzi v Berberii* (1932), prohlásil: „Můžete se dívat na jejich nohy. Sklopené oči upřené na mimořádně špinavé modré nohy patřící těmto šlechticům nepřitahují kulku.“

Modří lidé patří ke kmenům Tuaregů, kteří se rozšířili po území Mauritánie, Západní Sahary, jižního Alžírsku a jihozápadní Libye. Obvykle jsou nezvykle vysokí, s královským vystupováním, které zvýrazňují rozevlátá roucha; turbany jim zakrývají nos i ústa a chrání je před pískem unášeným větrem.

Modrý nádech jejich pokožky tradičně způsobovala barva, která pouštěla z jejich roucha. V 15. století dorazil do Agádíru údajně jistý podnikavý skotský obchodník s látkami a představil zde tmavě modře zabarvené kaliko, které místní obyvatelé velmi obdivovali. Nejpřitažlivější na této látce byla skutečnost, že barvivo se z ní otíralo na pokožku. Než nomádi nějakou látku koupili, vyzkoušeli ji mezi navlhčeným palcem a ukazovákem, zda se z ní barva dobře uvolňuje.

TUAREŽSKÁ KULTURA

Tuaregové jsou spojováni s bohatým intelektuálním dědictvím, které si vysoce cení literatury a poezie. Tuarežské ženy proslavil erotický tanec *guedra* prováděný vkleče. Představení pro západní turisty bývají poklidná, někdy až nezajímavá, nicméně *guedra* kdysi bývala specialitou nomádských prostitutek.

Kromě takovýchto pozůstatků jejich kultury tradiční život nomádů v posledních letech rychle upadá, za čímž stojí lepší způsoby dopravy na Sahaře, rozpad tradičního statu quo a kritická sucha, která zničila mnohá jejich tradiční pastviska. Mnozí nomádi odešli do měst, kde se žijí příležitostnou prací, opustili svou tradiční kulturu a vedou usedlý život. Vlády severoafrických zemí čelí naléhavějším problémům, než je ochrana ohrožených etnických menšin, a modří lidé ze Sahary musejí být pragmatičtí, aby v dnešní době přežili.

života. Školy Koránu vedené islámskými učenými posilují muslimskou víru, jejíž nejdůležitější dogma říká, že existuje jeden jediný Bůh a Mohamed je jeho prorokem. Muslimové nemají žádné kněží či prostředníky pro komunikaci s Bohem, pětkrát denně se modlí a rozmlouvají s Bohem přímo. I bez kněží však mají náboženská centra velký vliv a moc.

Maročané prokazují velkou úctu místním svatým mužům marabutům. Hrobky těchto muslimských světců se nazývají koubba a s malými bílými stavbami s kopulovitou střechou se na marockém venkově velmi často setkáváte. V průběhu staletí se tito místní svatí často stali ochránci dané lokality, obce nebo města a často kolem nich vznikl celý kult.

Bohaté kultury provozují zawije – vzdělávací instituce vyššího typu zřízené v blízkosti marabutů (podobné mešity daly vzniknout madrasám). Jedná se o alternativu k ortodoxnímu učení v mešitách. Každý kult pořádá svůj vlastní moussem – každoroční festival k oslavě svatého.

Krát je vládcem i duchovním vůdcem, proto nikdy nevtipkujte na účet monarchy. Pokud nejste muslimové, do mešity se nedostanete. Výjimku tvoří nádvoří hrobky Moulaye Ismaila v Meknesu, madrasa Bou Inania ve Fesu, mauzoleum Muhammada V. a Hassana II. v Rabatu, mešita Hassana II. v Casablanca a Tin Mal. Pokud chcete některou z těchto památek navštívit, nezapomeňte se odpovídajícím způsobem obléknout. Nefotografujte muslimy při bohoslužbě.

Ramadán

V devátém měsíci muslimského kalendáře odhalil Bůh Mohamedovi poselství, které bylo sepsáno v Koránu. Na památku této události musejí muslimové v tomto období během dne dodržovat půst (viz str. 65). Nemuslimové půst dodržovat nemusí, měli by se však vystríhat pití alkoholu, konzumaci jídel, kouření a projevům náklonnosti na veřejnosti. Ramadán je jedním z pěti pilířů islámu, které tvoří základ náboženské praxe každého muslima.

Cestování do Maroka během ramadánu může být poučné, ale i komplikované, znalost několika základních pravidel však pomůže hladkému průběhu vašeho pobytu. Ve většině velkých měst i na venkově se obchody a veřejné instituce zavírají půl hodiny před koncem půstu

(při soumraku). V tuto dobu a ještě přibližně hodinu po západu slunce je téměř nemožné sehnat taxi. Podniky zajišťující služby turistům zůstávají otevřeny. Během svatého měsíce je také nutno dbát na řádné oblékání a chování na veřejnosti. Budete-li někdy nějakým Maročanem pozváni, abyste s ním pojedli po skončení celodenního půstu, pozvání přijměte – připravte se však na dlouhé noční hodování.

Nouzová volání

Policie (Police): 19 nebo 112 (z mobilu)

Hasiči (Pompiers): 15

Záchranná služba (SAMU): 15

Četnictvo (Gendarmerie Royale) 177

Telefonní čísla na lékařskou pohotovost ve městech, lékárny, zubaře apod. můžete vyhledat na adrese: www.annuairemedical.ma/gmma0001.htm.

O

Oblečení

Při oblékání se řiďte především pohodlím, nikoli módou. V létě se doporučuje nosit světlé, lehké oděvy. V zimě je vhodné oblečení vrstvit, mít po ruce teplé oblečení a nepromokavou bundu. Většina hotelů po svých hostech nevyžaduje slavnostnější styl oblékání. V luxusnějších restauracích a některých čtyřhvězdičkových a pětihvězdičkových hotelích se však muži budou cítit pohodlněji v saku a ženy v elegantních šatech. Vyrážíte-li na prohlídku památek, oblékněte se vkusně a diskrétně. Sporný oděv uschovejte pro pobyt na pláži a šperky a drahé oblečení příliš nevystavujte, neboť v této poměrně chudé zemi jde o ukazatel bohatství. Nežádoucí pozornost mnoha zlodějů mohou přilákat též drahé kabelky a fotoaparáty.

Od června do září panují v Maroku ve dne vysoké teploty. Na pobřeží a na severu země se však může večer ochladit, vezměte si proto s sebou kabát či svetr. Nezapomeňte si též přibalit triko s dlouhým rukávem, pokrývku hlavy a ochranný krém proti slunci. Po zbytek roku se vám může hodit lehká bunda, plášť do deště či deštník. Teplá bunda je však v chladných nocích strávených v poušti naprostou nutností. Navštěvte

mešity a dalších islámských památek, včetně medin (které jsou konzervativnější než villes nouvelles), vyžaduje neokázalý oděv. Ženy by si měly zahalovat ramena, vyhýbat se nošení šortek a oblečení, které odhaluje příliš mnoho z jejich těla. Nejen, že se vám dostane větší respektu, ale výlet si také užijete ve větší pohodě. Není příliš pravděpodobné, že by spoje oděné ženy byly nějak vážněji obtěžovány, zcela určitě si je však muži budou intenzivně prohlížet. Opalování bez horního dílu plavek je v soukromých hotelech povoleno jen velmi zřídka, na veřejných plážích je zcela zakázáno.

Otevírací doba

Otevírací doba institucí a obchodů je v Maroku je velmi různá.

Banky: po-pá 8.15–15.45 (v období ramadánu: 9.00–14.00/15.00).

Některé větší pobočky banky provozují směnárenské kiosky s prodlouženou otevírací dobou a službami též o víkendy.

Úřady: po-čt 8.30–12.00 a 14.30–18.00, pá 8.30–12.00 a 15.00–17.30 (v období ramadánu: 9.30–15.00/16.00).

Vládní úřady v pátek zavírají poměrně brzy, mnoho soukromých podniků má však otevřeno i v sobotu dopoledne.

Pošty: po-pá 8.00–16.15 (některé jsou v době oběda uzavřeny), sobota 09.00–12.00 (v období ramadánu: 9.00–14.00 či 15.00).

Mnohé pošty disponují přepážkou zaměřenou na prodej poštovních známek, jež bývá otevřena až do poledne (včetně doby oběda). Na větších poštách se vyskytují telefonní oddělení s prodlouženou otevírací dobou (někdy též téléboutique s nočním provozem).

Obchody: po-so 8.00/9.00–12.30 a 14.30–19.00/20.00. Obchody v medinách zkracují otevírací dobu během ramadánu – otvírají až dopoledne a zůstávají zavřené v pátek, mívají však otevřeno déle do noci.

Některé obchody mívají zavřeno v pátek (muslimský sváteční den). Ve villes nouvelles zůstává většina obchodů zavřena v neděli. Ostatní obchody mají otevřeno po celý týden. Obchody ve villes nouvelles náležející k západním řetězcům mívají podobné otevírací hodiny jako jejich sesterské pobočky v Evropě – ráno otvírají trochu později, zůstávají však v provozu i v době oběda.